

Prečítaj a daj inému prečítať!

ORAVSKÉ NOVINY

Zaujmom horno-oravského ľudu slúžiaci týždenník.

Redakcia, administrácia a expedícia v Trstenej.

Ročník I.

Štvrtok, 26. augusta 1920.

Číslo 17.

Vykonalí sme svoju povinnosť.

Toto je posledné číslo „Oravských Novín“. Pri zanikajúcom časopise prichodí nám nazrieť trochu i do minulosti.

V marci a apríli tohto roku poľská tlačová agitácia na plebiscitnom území Oravy a Spiša začala zaberať vážne rozmery. Nebolo týždňa, že by poľskí agitátori nevydali niekoľko letákov na rozoštvávanie pokojamilovného slovenského ľudu, ktorý vtedy ešte dobre ani nechápal, aký obrovský a ako ďaleko siahajúci význam má pre neho plebiscit, ba ani nevedel, ako sa k nemu dostať. Okrem letákov Poliaci mali pre svoje služby novotargských „Gazetu Podhalańsku“, „Spišsko-Oravské Nowiny“, „Spisz-Orawu“ a posledne i „Jehlićkovho“, v Krakove vydávaného „Slováka“. Státisícami týchto tlačív zaplavovali poľskí agitátori naše kraje. Z tlačív týchto chrľili Machajovci, Sýkorovci a ostatní zapredanci svoje lže, napádania našu republiku, cigánstva na našich popredných činiteľov, ba neušetřili ani osobu prezidenta Masaryka. Ľud bol rozoštvávaný v najvyššom stupni. A všetko toto konalo sa v mene „obrany viary“ a pozdejšie pod titulom „zachránenia Slovenska od Čechov“. Tlačivá tieto v našich muzeuoch a knižniciach budú večným dôkazom zvrhlosti poľského písomníctva v plebiscitnom roku 1920-tom.

Vidiac tento hrozný stav vecí, činitelia pri našom plebiscitnom úrade nahliadli, že tejto ľživej poľskej propagande treba čeliť, že ľud treba informovať a machajovské cigánstva podvracať. Rozhodnuté bolo teda vydávať časopis a redigovaním poverený som bol ja.

Prvé číslo „Oravských Novín“ vyšlo 25.

apríla. Ľud náš uvítal ho s radosťou, lebo dočítal sa v ňom, čo potreboval zbrať o plebiscite. Nie som povolaný sám o sebe úsudok vynášať a prácu svoju azda chváliť. Povedať môžem len toľko, že som sa vynasnažoval čo najlepšie. Pri pomoci členov redakčnej rady úctinne podvracal som machajovské lže a snažil som sa časopis sostiaviť všestranne zaujímavým pre každého. Toto sa mi i podarilo a toho najlepším dôkazom je, že časopis získal si veľký počet dopisovateľov nielen v Orave a Spiši, ale i v iných župách, ba i za oceánom. Držal som sa vždy hesla, že pravda víťazí, a nikdy som sa nespustil k malichernému osočovaniu, ktoré bolo hlavnou zbraňou našich poľských protivníkov. Nebojácne poukazovali sme na chyby a výčiny istých na ľude našom slovenskom sa tučiacich poliakofilov, čechožrútov a iných nespokojencov. Ale nebál som sa ani vyhrážiek, že ma poľskí teroristi snesú so sveta, ani chabého vykriku „na istého trstenského „intelligenta“: „Leť vo i mirt a kutyát!“ (Sostrelím ho ako psa!) Pravda, priznám, že bez naplneného browninga neból som nikdy.

Ako sa „Oravské Noviny“ a ich účinkovanie nášmu dobrému slovenskému ľudu páčilo, tak nepriateľov mali sme v maďarónskych odroňoch a poliakofilskej čvarge, zapredavšej za mizerný poplatok svoju slovenskú dedovizeň. Ale najsmutnejšie bolo, že našli sa i takí velební páni, ktorí s kancľa ľudu zakazovali čítať „Oravské Noviny“. A na ich večnú potupu dvaja z týchto páňov farárov ostali na území nášho Slovenska!

Za krátke štyri mesiace vydávania „Oravských Novín“ nijakých divov a zázrakov ne-

bolo možno dokázať a vykonať. Isté je, že urobili sme svoju povinnosť a že poslanie naše bolo zdarom korunované. Vydávanie tohto časopisu vyžadovalo veľké hmotné obete, ale obeť nebola daromná.

„Oravské Noviny“ tedy prestávajú jestvovať. Zišli by sa síce i ďalej, zvlášte pre napomáhanie kolonizačnej akcie, lenže dostatočný počet predplatiteľov na zaokrytie výloh vydávania sotva by sa našiel. Som toho náhľadu, že okyptená Orava — i pri zaujatosti istých našich chtivých Horno-Oravcov — dva týždenníky nevydrží.

Srdečne ďakujem všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom boli mi na pomoci pri redigovaní a vydávaní. Úprimné vďaky vyslovujem spolupracovníkom a premnohým dopisovateľom, ktorí svoju národnú povinnosť videli v pomáhaní mi. Všetkým priateľom časopisu srdečná vďaka a úprimné bratské: s Bohom!

Kto chcel by mi písať v záležitosti „Oravských Novín“ alebo v mojich osobných veciach, nech adreduje listy do Dolného Kubína.

Karol Štiasný.

S Bohom, Oravienka!

Za krátky ten čas u vás prežitý — cítim teraz pri rozluke —
prirástol k srdcu váš kraj premilený,
a držiace pero moje v ruke,
volám: „S Bohom, veselé kúty,
šumné doliny a pestré lúky!
S Bohom, Babia Hora pyšná!
Mne vás je ťažko opustiť...
S Bohom, zelený háj hústý,
i ty, Oravienka bystrá!“

Pod tónou sosien v útlych dolinách,
očarovaný krásotou,
sníval ja často o tých rodinách,
ktoré — i zápasiac s psotou —
sú plné lásky k rodnému kraju,
ktorý za judášsky groš nedajú,
len jak by vrah porval silou.
Ja mal predtuchu o zrade tejto,
že chcú mať nad tebou „Memento“ —
budeš patriť k Poľsku chvíľou.

Ejhľa, skutočnosť! K vôli všemieru
odfati od večných bratov.
To preplňuje hranice mieru:
byť otrokom svojich vrahov.
Trasie sa duša, srdce krváca,
vidiac, ako sa Poliak odpláca,
vraždiac osvedčené duše.
Nebojte sa však, bratia Slováci,

budú ešte aj Poliaci v páci,
budú rásť svobody ruže.

Znášajte krivdy, všetky neresti
— bo viem, vás také čakajú —
s hrdosťou a nespustíte sa s cesty
praotcov, v Boha dúfajúc.
Podržte si k hrobu svoju slovenskosť,
kým nebude z vás už len prach a kosť.
Na vašich miestach synovia
nech nezapomnú spáchané krivdy!
Bratia zpod Tatier vás nikdy, nikdy
neopustia. S Bohom! Do videnia!

Rosiná, august 1920.

Karol Androvič.

Všetkým Horno-Oravcom pre náležité povšimnutie!

Nasledovné prehlásenie vydaly slovenské spolky v Dolnom Kubíne, lenže ono práve v takej miere týka sa i Trstenej, Tvrdošína, Námestova a vôbec celej Hornej Oravy:

„Spamätajme sa! Po tisícročnom útisku dostalo naše Slovensko svobodu. Od 28. okt. 1918 ozývala sa naša krásna slovenčina v školách i v úradoch a srdce každého roduverného Slováka naplňovalo sa hlbokou radosťou. Boly krásne časy, keď naša slovenčina hlaholila všade a keď nepriateľský živel neodvážil sa pozdvihnúť hlavy. Ale len za krátku dobu, len našou vlastnou slabosťou a ľahostajnosťou sa stalo, že každý, kto Oravu navštívi, najmä naši bratia z Ameriky, s bolesťou počúvajú cudzie, nepriateľské zvuky na uliciach, na nádražiach, v sklepoch, v hostíncach atď. V podvečer na našej ulici je to tak, ako za potupného maďarského tyranstva. Roduverní Slováci, bratia a sestry!! Pamätajte, že Orava je naša najslovenskejšia župa! Viete dobre, že z Oravy pochodia naši najväčší buditelia a kriesitelia slovenského národa. Nedopúšťajte, aby sa títo veľikáni hanbili za nás! Uvedomte si, že cudzozemci s úľubou počúvajú našu zvučnú, mäkkú slovenčinu! Nestrpme, aby našu materinskú reč socali do kúta a ju tupili! Nestrpme, aby sa medzi nami rozľahoval maďarský a nemecký živel nám nepriateľský! Vyhnúť sa musíme ľuďom, ktorí vedia, ale hanbia sa a nechcú slovensky hovoriť! Opo-
vrhujeme tými, ktorí pokladajú slovenčinu za reč sluhov a ponížených! Neobcujme s nepriateľmi a tupiteľmi našej slovenčiny! Stíhajme ich bezočivosť a namýšlenosť prejavmi nášho najhlbšieho opovrzenia! Orava musí byť naša

a len slovenská! V Kubíne, dňa 24. júla 1920. Dobrovoľný hasičský spolok. Miestny odbor Matice Slovenskej. Miestny odbor „Živeny“. Športový Klub. Hviezdoslavova Beseda. Miestny odbor Remeselníckej Jednoty. Odbočka Čsl. Červeného Kríža. Telocvičná jednota „Soko“. Turistický spolok. — Slovenskej verejnosti! Pod horeuvedeným ohlasom podpísané miestne spolky utvorili zo svojich delegátov výbor pre národnú očistu, ktorého povinnosťou je dbať o to, aby odstraňoval a biľagoval všetko, čo uráža slovenský národný cit obyvateľstva našej čisto slovenskej župy. Práca naša bude však len vtedy úplne zdárná, keď i slovenská verejnosť nás v našom predsavzatí bude podporovať. Preto prosíme každého roduverného Slováka a roduvernú Slovenku, aby v svojom kruhu účinkovania bdeli nad právom našej drahej slovenčiny a nedopustili šírenie náklady maďarónskej. Nech sú nám oznámení bezodkladne ľudia, ktorí urážajú slovenský národný cit, ako i každá okolnosť, ktorá by tienila chcela slovenský ráz našej župy. Výbor pre národnú očistu.“

Medzinárodná subkomissia pre Oravu a Spiš oznamuje:

10. júla 1920 vyhlásily v Spaa vlády republiky poľskej a československej, že pristanú, aby ich patričné hranice v Spiši a Orave určily spojené a pridružené veľmoci.

Následkom toho Spojené Štáty Americké, ríša Britská, Franciia, Itália a Japonsko 28. júla 1920 v Paríži rozhodly:

1. Hranice patričnej suverenity Poľska a Československa na území Oravy a Spiša sú určené hraničnou čiarou:

V Orave medzi obcami Hladovka, Chyžné, východná časť Dolnej Lipnice od východu, a Oravica, Vitanová, Liesk, Trstená a západná časť Dolnej Lipnice od západu.

V Spiši: medzi obcami Jurgov, Repisko, Kacvín, Nedeca s jednej strany a Javorina, Ostúrna, Veľká Franková, Malá Franková, Stará Ves, Kolembar s druhej strany.

2. Osoby, ktoré malý pred 1. januárom 1914 domoyské právo na území Oravy a Spiša, nadobúdajú plným právom štátne príslušenstvo poľské alebo československé dľa okolností, a to isté platí i o tých osobách, ktoré, hoci ne-

majú domovského práva, bývaly na tomto území už pred 1. januárom 1908.

Osoby, majúce vyše 18 rokov, nadobudnú si plným právom jedno z týchto štátnych príslušenstiev, budú sa môcť vysloviť svobodne behom jedného roku, že si volia štátne občianstvo československé, poľské alebo poľské.

Právo osôb nižšie 18-ročných, alebo tých, ktoré nemaly domovského práva 1. jan. 1914, ani nebývaly pred 1. januárom 1908 na území, je tiež riešené a podrobne ustálené.

3. Najväčšia voľnosť je úplne zabezpečená každému obyvateľovi a nik nebude môcť byť znepokojovaný alebo obťažovaný, či už z príčiny svojho politického chovania od 28. júla 1914 až podnes, menovite pre skutky, vzťahujúce sa proti právu suverenity, a či z príčin úpravy svojej štátnej príslušenosti.

4. Poľsko a Československo budú musieť uznať práva a záujmy všetkého druhu, nadobudnuté jednotlivcami alebo spolkami na území Oravy a Spiša.

Následkom tohoto a následkom udeleného jej rozkazu medzinárodná subkomissia od dnešného dňa prestáva vykonávať administráciu a odovzdáva právomoc do rúk komissárov Československa a Poľska, aby vykonávali práva suverenity, ktoré byly uznané každej z týchto dvoch zemí.

Jablonka, 7. augusta 1920.

J. M. Pearson.

C. Tornielli.

De la Forest Divonne.

Čo nám oznamujú naši dopisovatelia.

Poľské ukrutnosti v Hladovke.

Hladovka. Ctený brat redaktor! Buďte láskavý uverejniť tento môj dopis v našich obľúbených „Oravských Novinách“.

V Hladovke dňa 11. augusta okupačné poľské vojsko — dľa výpovedi očitých svedkov — z nepozornosti zastrelilo svojho vlastného vojaka. Toto stalo sa v poli asi o 11. hodine predpoludním. Vidiac svoju vinu a obávajúc sa následkov, poľskí vojaci chceli sa toho všetkého striasť a vymysleli týmto cieľom škaredý figel. Začali totiž strieľať a zúfale kričať, že sú napadnutí československým vojskom. Nakoľko však československí vojaci nešli, ani nestrieľali, figel Poliakov sa tedy nevydaril.

Keď na takýto špinavý spôsob nepodarilo sa

im striasť sa viny, poľskí vojaci lapili sa ešte špinavejšieho spôsobu: svalili vinu na civilné obyvateľstvo Hladovky. Začali v dedine strieľať a zúfale utekať až do Dunajca. Týmto spôsobom chceli získať príčinu pre zakročenie. A i zakročili. Vrátili sa v zväčšenom počte, napadli dedinu, začali biť a ničť im nepravdivé slovenské obyvateľstvo Hladovky, zvlášte však tých ľudí, ktorí v dobe plebiscitu verejne a nebojácne priznávali sa za verných prívržencov Československej republiky.

Tejto hroznej lži padol v obeť Poliakmi veľmi nenávidený náš statočný človek Jozef Greštiak, syn Jána Greštiaka, rychtára v Hladovke; tiež Martin Kubica, Jano a Jozef Bobák, naši statoční mladíci, ktorí dľa tvrdenia viac desiatín svedkov v otázky čas od miesta vraždy na 3 kilometre boli vzdialení a v poli usilovne pri žatve pracovali. Nielen týchto poľskí žldáci hrozne týrali, ale i ostatné obyvateľstvo dediny veľmi trpelo. Maohí sa vyslovujú, že maďarskí boľševici počas svojho vpádu na Slovensko s obyvateľstvom o sto percentov lepšie zaobchádzali, než si počínajú Poliáci s našimi ľuďmi v Hladovke. Je zrejmé, že robené je to z pomsty proti obyvateľstvu, nakoľko Hladovčania sa vždy a všade vyslovovali za Československú republiku.

Ale poľská zúrivosť išla tak daleko, že nešetřili ani detí a žien, ale ich tiež nemilosrdne týrali. Uvediem len jeden prípad: Matej Brnušiak prišiel z Ameriky pred tromi týždňami. Má 14-ročného synka, ktorý počas útoku Poliakov bol na dvore. Tento chlapec — dľa tvrdenia očitých svedkov — nespravil Poliakom ničoho, lebo v svojom útlom veku ani nemohol im nič zlého spraviť, ale jednako bol žoldákmi do krvi zbitý a kolbami doťlčený.

Takouto kalváriou idú Hladovčania v „civilizovanom“ 20. storočí v strede Európy len preto, že sa verne pridržiavali a pridržiavajú svojho slovenského národa, z ktorého posli a od ktorého veci tieto neznalí dohodoví politikovia ich odtrhli. Či je ešte nejaká moc na svete, ktorá by týmto barbarstvám už raz koniec urobila? Či Poliáci takto majú právo dodržať nimi slúbenú a podpísanú amnestiu? Či je ešte niekto na svete, aby chránil občanov Československej republiky na dočasnom poľskom území? Či dáme vodiť našich synov v retaziach za ich slovenské presvedčenie? Kto zodpovie tieto otázky?

S úplnou úctou som

Verný Slovák.

Chýrnik.

— **Generál Mittelhauser** bol v Orave v utorok, dňa 10. augusta. Autom došiel do Trstenej v sprievode podplukovníka Bergera a plukovníka Moca, veliteľa 1. horskej brigády. Generál konal prehliadku nad posádkou v Trstenej a v Námestove, vyslovil svoju spokojnosť nad stavom vojska a zatým odcestoval ďalej na Košice.

— **Jehličkovho „Slováka“ pašujú.** Máme zaručenú zprávu: Poľský poručík Figus, rodák z Dunajca, ktorý má velenie nad poľskou posádkou v Suchej Hore, pašuje na Slovensko Jehličkom v Krakove vydávaného zradného „Slováka“. Koná to tým spôsobom, že čísla zradného plátka pokladie na každé sedadlo všetkých vozňov oravskej vicinálky a tak potom rozširovaný je na Slovensko. — **Druhý spôsob rozširovania Jehličkovho zradníka** je, že čísla posielané sú v zatvorených obálkach, opatrených československými známami, ktoré potom naša pošta adrešátom svedomite dodáva. Takto naše úrady nevedome šíria zradu republiky. Keď treba, vďačne poslužíme dôkazmi.

— **Štatárium v Orave.** Minister s plnou mocou pre správu Slovenska dr. Dérer 16. augusta vydal nové nariadenie o štatáriume. Štatárium je vyhlásené pre podľudný vývoz predmetov spotreby a menovite potravín so Slovenska za hranice, ktorý ohrozuje riadne zásobovanie obyvateľstva. Týka sa námestovského, trstenského a tvrdošínskeho okresu. Zločiny tieto trestané budú štatáriálnym súdom trestom smrti povrazom. — Pozor, keľasi!

— **Na obranu Oravcov a Spišiakov.** Slovenská národná a roľnícka strana mala dňa 13. augusta v Bratislave zasadanie, z ktorého zahraničného ministerstvu do Prahy poslaný bol nasledovný telegram: „Dochodia sem deputácie, ktoré žalujú, že Československej republike verné obyvateľstvo územia Oravy a Spiša, ktoré pripadlo Poľsku, vystavené je stále prenasledovaniu so strany poľských teroristov. V smysle rezolúcie, prijatej dňa 4. augusta v stálom výbore Národného Shromaždenia, žiadame Vás, aby ste sa bezodkladne zasadili u poľskej vlády o to, aby otáznе obyvateľstvo doštatocne bolo ochránené. Dr. Vavro Šrobár, minister; dr. Hodža, Bráneický, dr. Blaho, Roháček, dr. Medvecký, ing. Botto, Janček, Stodola, dr. Vanovič, poslanci.“

Listáreň redakcie.

Ignác Glodiak, Chicago, Ill. Došlo. Zaslame Vám všetky čísla.

Dopisovateľom. Došlé dopisy nemáme už spôsobu uverejniť.

Redaktor, majiteľ a vydavateľ **Karol Šťiasný.** — Telefon: Trstená — 18.

Tlačiarňou Kníhtlačiarkeho účastinárskeho spolku v Turčianskom Sv. Martine.